

Miljøverndepartementet

Oslo, 27.februar 2007

Vår ref KA

Deres ref

Høringsuttalelse om lavutslippsutvalgets anbefalinger fra Stiftelsen Idébanken

Vedlagt oversendes vår høringsuttalelse

Vennlig hilsen

Stiftelsen Idébanken

Kai Arne Armann
Daglig leder

Høringsuttalelse om Lavutslippsutvalgets utredning

Lavutslippsutvalget har foreslått 15 i alt vesentlig teknologiske tiltak som ifølge utvalgets beregninger kan redusere utslippene av klimagasser fra norsk territorium med to tredjedeler innen 2050. Idébanken hilser utvalgets forslag til tiltak velkommen, og mener at arbeidet med å sette dem ut i livet må komme i gang snarest mulig. Det er likevel tre forhold som gjør at utvalgets arbeid bare kan betraktes som en begynnelse på arbeidet med å utforme en bærekraftig norsk klimapolitikk.

1. Ambisjonsnivået må heves

Det er trolig behov for at verden som helhet reduserer klimagassutslippene med *minst to* tredjedeler innen 2050, dersom vi skal stanse den globale oppvarmingen. Retten til utslipp bør fordeles likt blant menneskene i verden. Norges utslipp per capita er i dag vel dobbelt så høye som verdensgjennomsnittet, hvilket tilsier at det norske reduksjonsmålet bør være på minst 85 %.

2. Det nasjonale perspektivet er utilstrekkelig

Lavutslippsutvalgets beregninger gjelder kun utslipp fra norsk territorium, noe som følger av mandatet som utvalget ble gitt. Dette medfører at tre momenter av helt vesentlig betydning blir oversett, eller ikke gjort til gjenstand for tiltak.

Det første er de utslippene som følger av vårt raskt voksende vareforbruk. Fordi disse varene i stor og økende grad blir produsert i utlandet, ikke minst i Kina og andre asiatiske lavkostland, skjer de tilhørende klimagassutslippene utenfor Norge. Effekten av utslippene er likevel nøyaktig den samme. En bærekraftig utvikling er ikke forenlig med fortsatt ubegrenset vekst i det norske varekonsumet.

Det andre gjelder utslippene som følger av våre flyreiser til og fra utlandet. Disse utgjør i dag 85 % av alle våre flyreiser, målt i personkilometer. De gir et årlig utslipp på om lag tre millioner tonn CO₂, og på grunn av andre utslipp fra flyene svarer den globale oppvarmingseffekten trolig til 6-7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Omfanget av flyreiser til og fra utlandet som ble utført av personer bosatt i Norge ble firedoblet fra 1990-2005, og økte med ytterligere 15 % i 2006. Fortsetter denne utviklinga, vil flyreisene til og fra utlandet i løpet av 10-15 år bli *den* største kilden til norske klimagassutslipp – større enn både petroleumsvirksomheten og industrien.

Det tredje momentet gjelder norsk produksjon og forbruk av elektrisitet. Lavutslippsutvalget forutsetter et fortsatt voksende strømforbruk i Norge, der veksten dekkes opp enten av vindkraft, vannkraft eller gasskraftverk med CO₂-rensing. Vi har imidlertid meget store muligheter for å *redusere* strømforbruket i Norge. Selv om hele forbruket i kraftkrevende industri trekkes fra, bruker vi i dag tre ganger mer elektrisitet per capita enn Danmark. Dette er et meget alvorlig klimaproblem, fordi den elektrisiteten vi bruker i motsatt fall kunne ha erstattet fossilkraft på det europeiske kontinentet. Fordi Norge har en meget betydelig del av de samlede europeiske vann-, vind- og bølgeenergiressursene, bør vi dele disse ressursene med andre land i regionen, og ikke la ressursrikdommen begrunne et fortsatt urimelig høyt norsk elektrisitetsforbruk.

3. Den menneskelige forandringskraften er undervurdert

Lavutslippsutvalget velger eksplisitt å se bort fra løsninger som vil kreve vesentlige endringer i livsstil eller atferd, ettersom disse antas politisk vanskelige å gjennomføre. Den foreslår

likevel en omfattende Klimavettkampanje. Formålet med kampanjen synes imidlertid å være å skape forståelse og politisk støtte for de teknologiske tiltakene utvalget går inn for, snarere enn å utløse atferdsendring hos enkeltpersoner, organisasjoner og virksomheter.

Vi vil problematisere denne tilnærmingen av flere grunner.

Den første henger sammen med det som er sagt ovenfor. Gitt at det, når en ser klimaproblemet i et globalt perspektiv, blir viktig å dempe det norske forbruket av varer, flyreiser og elektrisitet, så taler vi nødvendigvis om atferdsendringer.

Den andre er at det trengs handling allerede nå. Noen av de teknologiske løsningene som Lavutslippsutvalget ser for seg er ennå ikke fullt utviklet, hvilket også betyr at det er uklart hva de vil koste i kommersiell målestokk – selv om utvalget er optimistisk på dette punktet. Atferdsendringer er derimot mulige nå og stort sett kostnadsfrie.

Den tredje er at atferdsendringer ikke trenger å oppleves som byrdefulle. Endringer av typen bedre energiledelses- og rapporteringssystemer i bedrifter, bedre skolering av driftspersonale, større oppmerksomhet i hjemmene når det gjelder å kople ut utstyr som ikke er i bruk og mer miljøvennlig kjøreatferd kan gi betydelige reduksjoner i energibruk og utslipp, men kan vanskelig hevdes å minske livskvaliteten. Det samme kan sies om den atferds"endringen" som består i å nøye oss med det boligarealet per person og det arealet per arbeidsplass som vi har i dag, snarere enn å la begge delene vokse videre, slik det ligger implisitt i Lavutslippsutvalgets framskrivninger.

Den fjerde grunnen er at *problemforståelse, handlingsvilje og handlingsevne gjensidig styrker hverandre*. Det er i virkeligheten vanskelig å se for seg en stabilt vellykket mobilisering av endringsvilje dersom folk flest ikke utfordres til å bli en del av løsningen, og dette blir en del av den daglige samtalen. Ut av utfordringer og samtaler folk imellom vokser kreativitet og nye løsninger. Det er nødvendig med en nasjonal dialog som involverer både politiske aktører, lekfolk og et spekter av faglige kompetanser, og som kan bidra til å utvide mulighetsrommet for det politisk gjennomførbare.

Hva bør gjøres videre?

Lavutslippsutvalgets arbeid utgjør et *viktig bidrag* til utformingen av en norsk klimapolitikk for framtida. Mange, og sannsynligvis de fleste, av de teknologiske løsningene utvalget foreslår bør inngå som deler i en helhetlig strategi.

Svært viktige sider ved Norges bidrag til global oppvarming lå imidlertid utenfor utvalgets mandat. Noen viktige løsningsmuligheter – som ikke står i motsetning til, men som derimot bør komplettere og til og med kan understøtte dem utvalget foreslår – valgte utvalget selv ikke å gå inn på.

Idébanken mener derfor at Lavutslippsutvalgets utredning bør følges opp av én eller to supplerende utredninger, som omhandler følgende spørsmål:

- 1) Hvordan kan Norges bidrag til klimagassutslipp utenfor Norges grenser reduseres?
- 2) Hvordan kan atferdsendringer bidra til å redusere utslippene fra norsk område?
- 3) Hvordan kan løsningene under 1) og 2) bli "politisk gjennomførbare"?

I dette arbeidet er det viktig at en trekker inn personer og miljøer både fra politikken, næringslivet, sivilsamfunnet og forskningen, som har særlig kompetanse på sosiale og organisatoriske endringsprosesser.